

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lipca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Jerzy Kwaśniewski

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku E. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o prawo do renty,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 lipca 2011 r.,

zażalenia wnioskodawczynie na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 8 kwietnia 2011 r.,

1. oddała zażalenie,

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego adwokat
A. Ł. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o
podatek od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za pomoc
prawną udzieloną z urzędu w postępowaniu zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 3 marca 2011 r. odrzucił jako spóźniony wniosek ubezpieczonej E. S. o sporządzenie i doręczenie jej uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 13 stycznia 2011 r.

Ubezpieczona wniosła zażalenie na to postanowienie.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2011 r. odrzucił zażalenie ubezpieczonej jako niedopuszczalne. Przypomniawszy jednocześnie, że Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustanowił dla ubezpieczonej pełnomocnika z urzędu, przy czym zgodnie z art. 118 § 1 k.p.c. było to równoznaczne z udzieleniem mu pełnomocnictwa, co oznaczało, iż pełnomocnik ustanowiony z urzędu był umocowany do wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, aż do prawomocnego zakończenia postępowania – art. 91 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 118 § 2 k.p.c. Owe wszystkie łączące się ze sprawą czynności procesowe nie obejmowały jednak sporządzania i składania zażalenia oraz skargi kasacyjnej kierowanych do Sądu Najwyższego. Pełnomocnik ustanowiony dla ubezpieczonej z urzędu przez Sąd Okręgowy był bowiem w niniejszej sprawie umocowany jedynie do działania przed sądem powszechnym, wobec czego nie mógł skutecznie złożyć zażalenia do Sądu Najwyższego.

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone zażaleniem wniesionym przez ubezpieczoną E. S., w którym zarzucono temu postanowieniu naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść postanowienia, tj. art. 130 § 1 k.p.c. w związku z art. 118 § 2 k.p.c. i art. 133 § 1 i 3 k.p.c. przez niewezwanie strony do usunięcia braków formalnych zażalenia złożonego przez osobę nieumocowaną do działania w imieniu strony, pomimo przyjęcia przez sąd, że pełnomocnik ustanowiony z urzędu do zastępowania strony przed sądem powszechnym nie ma umocowania do działania w jej imieniu po prawomocnym zakończeniu postępowania, co oznacza, że również nie ma umocowania do uzupełnienia braków formalnych pisma złożonego w imieniu wnioskodawczyni.

Uzasadniając tak sformułowane zarzuty, skarżąca dodała, że skoro pełnomocnik ustanowiony z urzędu do zastępowania strony w postępowaniu przed sądem powszechnym nie ma umocowania do działania za nią po prawomocnym zakończeniu postępowania, to należy przyjąć, iż strona działa wówczas samodzielnie bez pełnomocnika, gdyż dotychczasowe pełnomocnictwo wygasło z chwilą wydania orzeczenia przez sąd drugiej instancji. Od tego momentu wszelkie pisma należy doręczać właśnie stronie, a nie dotychczasowemu pełnomocnikowi. Nie działa tu już bowiem zasada określona w art. 133 § 3 k.p.c. Sąd powinien

zatem wezwać wnioskodawczynię do uzupełnienia braku formalnego w postaci złożenia pełnomocnictwa do działania w jej imieniu przez dotychczasowego pełnomocnika. Jeśli bowiem nie może on działać w imieniu strony po prawomocnym zakończeniu postępowania, to nie może również uzupełnić braków formalnych wnoszonych przez niego w imieniu strony pism. Nie ma też umocowania do odbioru pism kierowanych w zasadzie do strony postępowania. Inna interpretacja powołanych przepisów prawa powodowałaby, że pełnomocnik ustanowiony z urzędu, który po prawomocnym zakończeniu postępowania nadal działa za stronę bez jej woli i wiedzy i bez umocowania składa w jej imieniu środki zaskarżenia oraz nie uzupełnia braków formalnych, pozbawia stronę prawa do sądu. Dlatego przyjmując wykładnię przepisów prawa zastosowaną przez sąd w niniejszej sprawie należy wskazać, że strona ponosiłaby wszelkie skutki wynikające z działania osoby nie posiadającej stosownego umocowania, nie mając nawet możliwości ich naprawienia.

Wskazując na przedstawione wyżej zarzuty, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest uzasadnione. Ma wprawdzie rację skarżący, podnosząc że zgodnie z art. 118 § 2 k.p.c. adwokat lub radca prawny ustanowiony przez sąd jest obowiązany zastępować stronę do prawomocnego zakończenia postępowania, chyba że z postanowienia sądu wynika, iż obowiązek zastępowania strony ustaje wcześniej. Co do zasady faktycznie oznacza to, iż pełnomocnik ustanowiony dla strony z urzędu nie ma umocowania do działania za nią po prawomocnym zakończeniu postępowania, gdyż wynikające z ustanowienia przez sąd pełnomocnictwo (art. 118 § 1 k.p.c.) wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie sprawie. W judykaturze powszechnie przyjmuje się jednak, że samo uprawomocnienie się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie nie stanowi przeszkody, aby ustanowiony w tej sprawie pełnomocnik podejmował skutecznie działania związane z fazami postępowania poprzedzającymi uprawomocnienie się orzeczenia kończącego postępowanie jako całość. Dopuszczalne i mieszczące się z mocy samego prawa w zakresie

pełnomocnictwa procesowego jest zatem dokonywanie czynności przez umocowanego w sprawie pełnomocnika – w sensie czasowym – już po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, ale – w sensie merytorycznym – dotyczących wcześniejszych jego faz. Dlatego też pełnomocnik może w ramach umocowania określonego w art. 91 k.p.c. złożyć już po prawomocnym zakończeniu sprawy, np. wniosek o wydanie odpisu wcześniej wydanego orzeczenia, wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia albo wniosek o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, mającej moc zasady prawnej, z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008 nr 11, poz. 122, czy też Biul. SN 2008 nr 6, poz. 7). Odnosząc przedstawione stanowisko do stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy należy zatem przyjąć, iż ustanowiony przez Sąd Okręgowy dla ubezpieczonej w postępowaniu przed sądem powszechnym pełnomocnik z urzędu mógł skutecznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku kończącego postępowanie przed tym sądem. Wprawdzie on sam tego faktycznie nie uczynił, gdyż z wnioskiem takim wystąpiła osobiście ubezpieczona, jednakże Sąd Apelacyjny słusznie doręczył właśnie pełnomocnikowi, a nie ubezpieczonej, odpis swego postanowienia z dnia 3 marca 2011 r., równocześnie zawiadamiając zresztą ubezpieczoną o tym fakcie. Ten sposób doręczenia był zgodny z treścią art. 133 § 3 k.p.c., w myśl którego jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, doręczenia należy dokonać tym osobom. Na tym etapie postępowania art. 133 § 1 k.p.c. nie znajdował bowiem jeszcze zastosowania, skoro był to etap odnoszący się – w sensie merytorycznym – do jego wcześniejszych faz. Miał także rację Sąd Apelacyjny, uznając że wniesione przez tego pełnomocnika zażalenie na postanowienie z dnia 3 marca 2011 r. spełniało co prawda wymóg zachowania przymusu adwokacko-radcowskiego (zażalenie sporządziła, podpisała i wniosła osoba będąca adwokatem, która twierdziła, że czyni to w imieniu ubezpieczonej), jednakże z naruszeniem wymagania dotyczącego każdego pisma procesowego, odnoszącego się do obowiązku dołączenia pełnomocnictwa procesowego, skoro dotychczasowe pełnomocnictwo wynikające z ustanowienia przez sąd nie obejmowało umocowania do

sporządzenia i wniesienia zarówno skargi kasacyjnej, jak i zażalenia (por. powołana wyżej uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008 nr 11, poz. 122). W judykaturze utrwalił się wszakże pogląd, że brak formalny pisma procesowego w postaci niedołączenia pełnomocnictwa dla adwokata lub radcy prawnego, który sporządził to pismo i wniósł do sądu, stanowi brak formalny pisma procesowego (art. 126 § 3 k.p.c.), podlegający usunięciu przez wezwanie do złożenia pełnomocnictwa (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 maja 1998 r., II UZ 30/98, OSNP 1999 nr 16, poz. 530, z dnia 19 listopada 1998 r. III CZ 133/98, OSNC 1999 nr 4, poz. 86, z dnia 1 czerwca 1999 r., II UZ 61/99, OSNP 2000 nr 20, poz. 770, z dnia 4 września 2008 r., IV CZ 68/08, niepublikowane, czy też z dnia 23 czerwca 2009 r. III UZ 4/09, OSNP 2011 nr 5-6, poz. 87). Podkreślenia wymaga fakt, iż Sąd Apelacyjny (a konkretnie przewodniczący wydziału w tym Sądzie), respektując ten pogląd, wezwał autora zażalenia na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. w związku z art. 126 § 3 k.p.c. do złożenia pełnomocnictwa, czym udokumentowałby on swoje umocowanie w postępowaniu zażaleniowym, i odrzucił zażalenie dopiero po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego do usunięcia tego braku formalnego. Czyniąc tak, Sąd Apelacyjny dopełnił zatem ciężących na nim obowiązków, słusznie uznając, że skoro autorem zażalenia był adwokat, to należało domniemywać, iż został on umocowany do wniesienia tego środka odwoławczego, a jedynie nie dołączył potwierdzającego to umocowanie pełnomocnictwa.

Przedstawione wyżej argumenty czynią bezzasadną tezę skarżącego, że pełnomocnik ustanowiony wcześniej w postępowaniu przed sądami powszechnymi w ogóle nie może działać w imieniu strony po prawomocnym zakończeniu postępowania, a zatem nie może również uzupełnić braków formalnych pism wnoszonych przez niego w imieniu strony. Przyjęcie tej tezy, w połączeniu ze stwierdzeniem, iż strona „po prawomocnym zakończeniu postępowania działa samodzielnie bez pełnomocnika”, musiałoby zresztą prowadzić do uznania, iż zażalenie wniesione przez pełnomocnika na postanowienie z dnia 3 marca 2011 r. faktycznie winno być traktowane jako zażalenie wniesione nie przez pełnomocnika będącego adwokatem, ale osobiście przez stronę, a więc przez osobę do tego nieuprawnioną. Takie zażalenie powinno zaś podlegać odrzuceniu bez wzywania

do uzupełnienia braków formalnych, jako że zostałyby wniesione bez zachowania przymusu adwokacko-radcowskiego, o którym mowa w art. 87¹ § 1 k.p.c., przez co byłoby niedopuszczalne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2005r., I PZ 22/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 330 oraz z dnia 6 listopada 2008r.. III CZ 35/08, LEX nr 484724).

Nie można również zgodzić się ze skarżącym, że postępowanie Sądu Apelacyjnego będące następstwem przyjętej przez ten Sąd wykładni przepisów prawa, pozbawiło stronę prawa do sądu, gdyż strona poniosła wszelkie skutki wynikające z działania osoby nie posiadającej stosowanego umocowania, nie mając nawet możliwości ich naprawienia. W realiach rozpoznawanej sprawy nie mógł bowiem budzić wątpliwości fakt, iż ubezpieczona została poinformowana przez Sąd Apelacyjny o doręczeniu jej dotychczasowemu pełnomocnikowi odpisu postanowienia z dnia 3 marca 2011 r. Zatem twierdzenie w tych warunkach, że dalsze kroki podjęte przez tegoż pełnomocnika były wyrazem jego działania za stronę „bez jej woli i wiedzy” nie było przekonujące.

Mając na względzie podniesione wyżej argumenty, Sąd Najwyższy uznał, że jedyne, co można było zarzucić zaskarżonemu zażaleniem ubezpieczonej postanowieniu, to uzasadnienie go przez Sąd Apelacyjny stwierdzeniem, iż zażalenie na postanowienie z dnia 3 marca 2011 r. podlegało odrzuceniu „jako niedopuszczalne”. Tymczasem rzeczywistą przyczynę odrzucenia zażalenia skarżącej na to postanowienie winno stanowić – z przyczyn wcześniej podniesionych – nieuzupełnienie jego braków formalnych w terminie. Pomijając jednakże tę okoliczność, gdyż nie miała ona wpływu na rozstrzygnięcie sprawy, zaskarżone postanowienie odpowiadało prawu.

Kierując się zatem przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. Orzeczenie o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu zażaleniowym zostało wydane na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 19 w związku z § 12 ust. 2 i § 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

